

Risicocompetentie in beeld

BRON: Expertisecentrum Kinderopvang, 2024

Mogelijk gemaakt met een projectsubsidie van Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Risicocompetentie in beeld is een risicocompetentiescan die inzicht geeft in de ontwikkeling van de risicocompetentie van individuele kinderen en geeft de pedagogisch professionals aanknopingspunten om de kinderen te begeleiden naar een volgende stap.

VOOR WIE

Pedagogisch professionals en pedagogisch coaches

DOEL

De tool richt zich op het objectief observeren van kinderen tijdens risicovol spel. Dit geeft de pedagogisch professionals inzicht in de risicocompetentie van de kinderen. Dit inzicht kan worden gebruikt voor afstemming tussen pedagogisch professionals onderling en in de communicatie met ouders.

WAT

De risicocompetentiescan is een observatietool die pedagogisch professionals helpt om de risicocompetentie van kinderen in beeld te brengen. Met dit beeld kan in het team overlegd worden hoe de pedagogisch professionals het kind een stap verder kunnen helpen in het ontwikkelen van risicocompetentie. Het observeren heeft vooral als doel om te kijken welke ontwikkelingsmogelijkheden er zijn voor het kind.

WERKWIJZE

De tool kan op verschillende momenten tijdens coaching, monitoring en borging worden ingezet. Ter voorbereiding geeft de pedagogisch coach uitleg over risicocompetentie en de schaal en wordt afgesproken welke pedagogisch professional welke kinderen gaat observeren. Er kan gekozen worden om de hele groep te verdelen onder de pedagogisch professionals, of een paar kinderen door meerdere pedagogisch professionals te laten observeren. De laatste variant vraagt meer tijd om alle kinderen te observeren, maar kan met name tijdens coaching een goed beeld geven van hoe pedagogisch professionals de risicocompetentie bij kinderen observeren en inschatten.

Vervolgens gaan de pedagogisch professionals de kinderen in de praktijk observeren. Om tot een gemiddelde schaalwaarde te komen is het van belang om minimaal drie verschillende, betekenisvolle situaties van risicovol spel te observeren. Het helpt de pedagogisch professionals om objectieve maar korte aantekeningen te maken om uiteindelijk de schaalwaarde te bepalen.

GOED OM TE WETEN/INLEIDING

De meeste kinderen kunnen zelf risico's inschatten en maken zelf de afweging om deze aan te gaan. Met andere woorden: een kind is risicocompetent.

Bron: www.expertisecentrumkinderopvang.nl/onderwerpen/risicovol-spel

Observeer een kind minimaal drie keer gedurende vijf tot tien minuten tijdens risicovol spel. Maak per observatie objectieve maar korte aantekeningen. Het observatieformulier kan hierbij helpen. Als je minimaal drie observaties hebt gedaan, kan je aan de hand van onderstaande schaal de risicocompetentie inschatten.

5. Zeer hoge risicocompetentie

- Het kind begrijpt risico's volledig, kan zelfstandig de gevolgen inschatten en beslissen hoe hiermee om te gaan
- Het kind gaat uitdagingen vol vertrouwen en met plezier aan en experimenteert met de grenzen van zijn kunnen
- Het kind beheerst zichzelf uitstekend, anticipeert op gevaren en past zijn gedrag hierop aan zonder tussenkomst van een volwassene
- Het kind neemt verantwoordelijkheid voor zichzelf en voor anderen en leert snel van nieuwe situaties door problemen zelfstandig op te lossen

4. Hoge risicocompetentie

- Het kind herkent en beoordeelt risico's goed en past zijn gedrag hierop aan, heeft hier soms nog bevestiging bij nodig van een volwassene
- Het kind gaat actief en zelfverzekerd op zoek naar uitdagingen maar blijft meestal binnen veilige grenzen
- Het kind beheerst zichzelf goed en weet meestal wat te doen om veilig te blijven, maar heeft soms een herinnering nodig
- Het kind onderneemt stappen voor veiligheid en neemt verantwoordelijkheid, vaak zonder hulp

3. Gemiddelde risicocompetentie

- Het kind herkent de meeste risico's, maar maakt soms fouten in de inschatting van de gevolgen
- Het kind gaat risico's aan, maar begrijpt niet altijd de gevolgen
- Het kind kan zichzelf redelijk goed beheersen om veilig te blijven, maar heeft soms begeleiding nodig
- Het kind zoekt soms nog naar bevestiging van een volwassene omdat hij balanceert tussen spannend wat te eng wordt en spannend wat leuk blijft

2. Lage risicocompetentie

- Het kind ziet soms risico's maar kan niet altijd inschatten wat de gevolgen kunnen zijn
- Het kind kan zichzelf niet goed beheersen en heeft herhaaldelijk instructies nodig om gevaarlijke situaties te voorkomen
OF
- Het kind gaat zelden risico's aan en heeft vaak aanmoediging nodig
- Het kind raakt snel onzeker of angstig

1. Zeer lage risicocompetentie

- Het kind herkent gevaren niet of nauwelijks
- Het kind heeft voortdurend toezicht en hulp nodig om gevaarlijke situaties te voorkomen
- Het kind reageert impulsief zonder zelf na te denken
OF
- Het kind vermijdt alle risico's of wordt angstig als het risico's tegenkomt

→ Observatieformulier

Naam kind:

Eerste observatie	
Datum eerste observatie:	
Situatie:	
Herkent het kind het risico? Waar zie je dat aan?	
Wat zijn de uitdagingen die het kind ervaart, hoe gaat het kind hiermee om?	
Wat doet het kind om een incident te voorkomen?	
Welke begeleiding is nodig in de situatie?	
Hoe loopt het af?	

☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
Zeer lage risico-competentie	Lage risico-competentie	Gemiddelde risico-competentie	Hoge risico-competentie	Zeer hoge risico-competentie

Tweede observatie	
Datum tweede observatie:	
Situatie:	
Herkent het kind het risico? Waar zie je dat aan?	
Wat zijn de uitdagingen die het kind ervaart, hoe gaat het kind hiermee om?	
Wat doet het kind om een incident te voorkomen?	
Welke begeleiding is nodig in de situatie?	
Hoe loopt het af?	

☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
Zeer lage risico-competentie	Lage risico-competentie	Gemiddelde risico-competentie	Hoge risico-competentie	Zeer hoge risico-competentie

Derde observatie

Datum derde observatie:	
Situatie:	
Herkent het kind het risico? Waar zie je dat aan?	
Wat zijn de uitdagingen die het kind ervaart, hoe gaat het kind hiermee om?	
Wat doet het kind om een incident te voorkomen?	
Welke begeleiding is nodig in de situatie?	
Hoe loopt het af?	

☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
Zeer lage risico-competentie	Lage risico-competentie	Gemiddelde risico-competentie	Hoge risico-competentie	Zeer hoge risico-competentie

Inschatting van de risicocompetentie

Bekijk de drie ingevulde observaties en bepaal de gemiddelde schaalwaarde:

☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
Zeer lage risico-competentie	Lage risico-competentie	Gemiddelde risico-competentie	Hoge risico-competentie	Zeer hoge risico-competentie

Beargumenteer in maximaal vier zinnen waarom je deze schaalwaarde hebt gekozen:

Handvatten om verder te gaan

Bespreek de observaties en gemiddelde schaalwaarde in een teamoverleg: dit zorgt voor een bredere kijk op de risicocompetentie van de kinderen op de groep. Door ervaringen en observaties uit te wisselen krijgen de pedagogisch professionals ook een steeds beter beeld bij risicocompetentie.

Stel individuele doelen: door een stap verder op de risicocompetentieschaal te kijken kan er een plan worden gemaakt hoe het kind hierin te begeleiden. Welke materialen en activiteiten kunnen geboden worden en welke begeleiding heeft het kind hierbij nodig om een stapje verder te komen?

Communiceer met ouders: Wat is je opgevallen tijdens de observaties, hoe risicocompetent is het kind? Leg uit waarom risicovol spel belangrijk is voor hun kind, waar jullie het kind in willen stimuleren in de ontwikkeling van risicocompetentie en op welke manier jullie dat willen gaan doen.

Zijn de gemiddelde schaalwaardes van de kinderen over het algemeen laag? Stel een groepsdoel op. Bekijk (eventueel) met je pedagogisch coach: Wat valt op uit de observaties? Waar liggen overeenkomsten tussen kinderen? Wat wil je voor de groep gaan verbeteren op het gebied van risicovol spel. Wat vraagt de groep als het gaat om aanbod en begeleiding bij risicovol spel?

Herhaal de observatie: risicocompetentie ontwikkelt zich naarmate kinderen ouder worden en ervaringen opdoen. Plan minimaal een keer per jaar een observatie in om te zien hoe de kinderen groeien in hun risicocompetentie. Zo kan het aanbod en de begeleiding ook afgestemd worden op de ontwikkelingsfase van de kinderen.